

Akademia Wychowania Fizycznego, Katowice
Academy of Physical Education, Katowice

KATARZYNA GÓRSKA

Dwelling-place and a level of physical fitness in boys aged 14-16

Środowisko zamieszkania a sprawność fizyczna chłopców w wieku 14-16 lat

Od dawna próbowano ustalić wpływ miejsca zamieszkania i czynników społeczno-ekonomicznych na poziom sprawności. Wykazano, iż dzieci pochodzące ze środowiska wiejskiego ze względu na gorsze warunki życia, ograniczony dostęp do obiektów sportowych oznaczają się niższym jej poziomem niż dzieci pochodzące ze środowisk miejskich (Bielicki i wsp. 1981, Szopa 1985, Mleczko 1993). Ustalono, iż w środowisku wiejskim rozwija się bardziej sprawność o charakterze kondycyjnym, natomiast w miejskim o charakterze zwinnościowo-szybkościowym (Pałka 1981, Przewęda 1985).

Współcześnie obserwuje się zacieranie różnic ekonomicznych i kulturowych pomiędzy tymi środowiskami. Czy zatem różnice somatyczne i motoryczne u ich przedstawicieli zacierają się, czy są nadal obserwowalne?

Celem pracy jest ocena i porównanie rozwoju somatycznego i sprawności fizycznej chłopców w wieku 14-16 lat ze środowiska wiejskiego i miejskiego.

Problem badawczy pracy sformułowano w następujących pytaniach:

1. Czy istnieją różnice w rozwoju somatycznym między chłopcami z gimnazjum wiejskiego i miejskiego?
2. Jaki jest poziom poszczególnych zdolności motorycznych badanych uczniów?
3. Czy w badanym wycinku ontogenezy 14-16 lat obserwuje się tendencję wzrostową w zakresie poziomu zdolności motorycznych.

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Badania przeprowadzono w dwóch gimnazjach różniących się bazą sportowo-sprzętową, kwalifikacjami zawodowymi nauczycieli wychowania fizycznego, a przede wszystkim charakterem środowiska, w których się znajdują. Szkołę wiejską reprezentowało Publiczne Gimnazjum w Rudnikach w województwie opolskim, a miejską - Publiczne Gimnazjum nr 1 w Knurowie w województwie śląskim. Liczebność badanych uczniów przedstawiono w tabeli 1.

Badania przeprowadzono w 2004 roku. Poziom sprawności fizycznej diagnozowano przy użyciu powszechnie znanego testu - Europejskiego Testu Sprawności Fizycznej (Grabowski i Szopa 1989). Uwzględniono również pomiary wysokości i masy ciała. Zebrane wyniki opracowano statystycznie.

WYNIKI

W ocenie rozwoju somatycznego wzięto pod uwagę podstawowe parametry somatyczne: wysokość i masę ciała. Średnie wielkości badanych parametrów w porównywanych grupach chłopców przedstawione zostały w tabeli 1.

Tabela 1. Średnie wartości wysokości i masy ciała badanych

Środowisko	Wiek (w latach)	Liczba badanych	Wysokość ciała (cm)	Masa ciała (kg)
Wiejskie - Rudniki	14	71	163	52,3
	15	52	170	58,6
	16	55	175	64,6
Miejskie - Knurów	14	71	166	52,1
	15	62	169	57,0
	16	64	174	60,7

Z analizy wyników można wnioskować, że rozwój somatyczny badanych uczniów ze środowiska miejskiego i wiejskiego przebiega podobnie. Zaobserwowano jedynie niewielkie różnice między omawianymi parametrami. W większości przypadków badani uczniowie z Rudnik osiągnęli nieznacznie większą masę i wysokość ciała niż ich rówieśnicy z Knuruwa.

Analizując wyniki przedstawione w tabelach 2-4, stwierdzić można, iż pod względem rozwoju motorycznego młodzież wiejska nie ustępuje młodzieży miejskiej. Zjawisko to obserwuje się w odniesieniu do wszystkich ocenianych Europejskim Testem Sprawności Fizycznej zdolności.

Wyraźne różnice na korzyść młodzieży wiejskiej wykazują wyniki próby badającej siłę statyczną, polegającą na zaciskaniu ręki na dynamometrze. Badani ze środowiska wiejskiego prezentowali istotnie wyższy poziom tej zdolności w stosunku do ich rówieśników z miasta we wszystkich kategoriach wiekowych.

Tabela 2. Statystyka opisowa wyników testów motorycznych uzyskanych przez uczniów w wieku 14 lat z gimnazjum wiejskiego i miejskiego

Próba	Środowisko	max	min	\bar{X}	S	V	t
Postawa równoważna (ilość powtórzeń)	wieś	1,0	26,0	10,1	5,2	51,9	0,6
	miasto	1,0	22,0	9,5	5,6	58,8	
Stukanie w krążki (sekundy)	wieś	9,40	14,90	11,42	1,26	1,11	0,5
	miasto	9,10	13,60	11,31	1,06	0,94	
Skłon w przód w siadzie (cm)	wieś	29,0	10,0	20,6	5,4	26,2	1,8
	miasto	31,0	7,0	18,8	6,2	33,1	
Skok w dal z miejsca (cm)	wieś	242,0	115,0	184,0	29,5	16,0	0,9
	miasto	220,0	115,0	179,6	23,2	12,9	
Zaciskanie ręki (kG)	wieś	62,0	18,0	36,4	9,0	24,9	3,8*
	miasto	61,0	8,0	29,7	11,4	38,5	
Z leżenia siady (ilość powtórzeń)	wieś	35,0	19,0	28,3	4,6	16,1	2,8*
	miasto	35,0	20,0	26,3	3,7	13,9	
Zwis na ugiętych RR (sekundy)	wieś	60,80	0,90	20,74	16,09	7,76	2,3*
	miasto	61,00	1,00	26,96	16,10	5,97	
Bieg zwinnościowy (sekundy)	wieś	17,10	24,60	20,49	1,58	0,77	0
	miasto	13,60	24,60	20,49	1,94	0,95	
Bieg wytrzymałościowy (etep)	wieś	13,0	3,0	8,1	2,4	29,1	0,8
	miasto	12,0	3,0	7,8	2,1	26,5	

W tabelach 2-4:

*- oznaczono różnice istotne statystycznie na poziomie istotności 0,05

Tabela 3. Statystyka opisowa wyników testów motorycznych uzyskanych przez uczniów w wieku 15 lat z gimnazjum wiejskiego i miejskiego

Próba	Środowisko	max	min	\bar{X}	S	V	t
Postawa równoważna (ilość powtórzeń)	wieś	1,0	21,0	9,8	5,3	54,7	0,4
	miasto	1,0	20,0	10,2	4,5	43,9	
Stukanie w krążki (sekundy)	wieś	9,10	13,40	10,80	1,91	1,77	0,8
	miasto	9,10	13,60	11,05	1,14	1,03	
Skłon w przód w siadzie (cm)	wieś	36,0	7,0	22,4	7,0	31,0	0,3
	miasto	44,0	8,0	22,0	6,4	28,9	
Skok w dal z miejsca (cm)	wieś	233,0	124,0	196,4	25,2	12,9	1,6
	miasto	240,0	75,0	188,3	28,7	15,2	
Zaciskanie ręki (kG)	wieś	70,0	21,0	44,3	9,4	21,3	3,3*
	miasto	69,0	15,0	37,9	11,2	29,6	
Z leżenia siady (ilość powtórzeń)	wieś	33,0	17,0	26,3	3,8	14,3	0,8
	miasto	36,0	19,0	26,9	3,8	14,1	
Zwis na ugiętych RR (sekundy)	wieś	60,80	8,00	29,55	15,40	5,21	0,2
	miasto	63,20	1,00	30,15	18,14	6,02	
Bieg zwinnościowy (sekundy)	wieś	16,40	30,90	19,60	3,14	1,60	1
	miasto	17,70	23,10	20,08	1,28	0,64	
Bieg wytrzymałościowy (etep)	wieś	15,0	4,0	8,6	2,7	30,9	2,3*
	miasto	13,0	3,0	7,6	1,8	24,1	

Tabela 4. Statystyka opisowa wyników testów motorycznych uzyskanych przez uczniów w wieku 16 lat z gimnazjum wiejskiego i miejskiego

Próba	Środowisko	max	min	\bar{X}	S	V	t
Postawa równoważna (ilość powtórzeń)	wieś	17,0	1,0	6,9	4,8	70,2	0,9
	miasto	16,0	1,0	7,7	4,2	55,2	
Stukanie w krążki (sekundy)	wieś	8,10	13,40	10,08	1,09	1,08	2,3*
	miasto	8,20	20,70	10,56	1,66	1,57	
Skłon w przód w siadzie (cm)	wieś	37,0	5,0	24,3	8,6	35,3	0,06
	miasto	40,0	7,0	24,2	8,0	33,1	
Skok w dal z miejsca (cm)	wieś	261,0	152,0	221,5	21,9	9,9	0,6
	miasto	289,0	173,0	218,8	22,6	10,3	
Zaciskanie ręki (kG)	wieś	71,0	34,0	51,4	9,4	18,2	9,2*
	miasto	60,0	12,0	34,7	10,3	29,7	
Z leżenia siady (ilość powtórzeń)	wieś	34,0	20,0	28,1	3,5	12,4	3,2*
	miasto	33,0	15,0	26,0	3,6	13,7	
Zwis na ugiętych RR (sekundy)	wieś	62,70	1,00	34,51	17,74	5,14	2,5*
	miasto	61,90	1,00	25,69	20,27	7,89	
Bieg zwinnościowy (sekundy)	wieś	16,40	21,60	18,99	1,24	0,65	2,7*
	miasto	16,90	21,60	19,48	1,21	0,62	
Bieg wytrzymałościowy (etep)	wieś	14,0	6,0	9,6	2,1	21,7	0,04
	miasto	15,0	6,0	9,5	2,2	23,2	

W pracy podjęto również problem rozwoju zdolności motorycznych u chłopców w okresie dojrzewania w przedziale wiekowym 14-16 lat. W badaniach zaobserwowano wyraźną tendencję wzrostową prawie wszystkich ocenianych zdolności motorycznych zarówno wśród młodzieży wiejskiej jak i miejskiej. Taki obraz wyników jest zgodny z oczekiwaniami.

WNIOSKI

Na podstawie analizy uzyskanych wyników wyciągnięto następujące wnioski:

1. Rozwój somatyczny badanych uczniów ze środowiska miejskiego i wiejskiego przebiega podobnie. W większości przypadków badani uczniowie z Rudnik osiągnęli nieznacznie większą masę i wysokość ciała niż ich rówieśnicy z Knuruwa.
2. Poziom sprawności fizycznej uczniów z gimnazjum w Knurowie i w Rudnikach mierzonej Europejskim Testem Sprawności Fizycznej jest podobny.
3. Nieznacznie wyższy poziom zdolności motorycznych osiągają chłopcy ze wsi w stosunku do ich rówieśników z miasta, szczególnie wyraźnie zjawisko to można zaobserwować w próbie oceniającej siłę maksymalną mięśni dłoni.
4. W całym badanym wycinku ontogenezy tj. 14-16 lat zaznacza się ogólną tendencję wzrostową w zakresie poziomu zdolności motorycznych zarówno u młodzieży wiejskiej jak i miejskiej.
5. W dalszych badaniach w zakresie tej problematyki warto uwzględnić bardziej wyraźne różnice środowisk: duże miasto i wioska. Knurów bowiem nie ma charakteru wielkomiejskiego.

PIŚMIENNICTWO

1. Bielicki T., Welon Z., Waliszko A. 1981. Zmiany w rozwoju fizycznym młodzieży w Polsce w okresie 1955-1978. Wrocław.
2. Grabowski H., Szopa J. 1989. EUROFIT. Europejski Test Sprawności Fizycznej. AWF, Kraków.
3. Mleczek E. 1993. Zróżnicowanie środowiskowe a poziom i dynamika rozwoju funkcjonalnego dzieci krakowskich między 7 a 14 rokiem życia. AWF, Kraków
4. Pałka M. 1981. Wydolność fizyczna młodzieży. IWZZ, Warszawa.
5. Przewęda R. 1973. Rozwój somatyczny i motoryczny. WSiP Warszawa.
6. Przewęda R. 1985. Uwarunkowania poziomu sprawności fizycznej polskiej młodzieży szkolnej. AWF, Warszawa.

Streszczenie

Celem pracy jest ocena i porównanie rozwoju somatycznego i sprawności fizycznej chłopców w wieku 14-16 lat ze środowiska wiejskiego i miejskiego.

Badania przeprowadzono w dwóch gimnazjach różniących się charakterem środowiska, w których się znajdują: w szkole wiejskiej w Rudnikach (na 178 uczniach) i miejskiej w Knurowie (na 197 uczniach).

Poziom sprawności fizycznej diagnozowano przy użyciu najnowszego, powszechnie znanego testu - Europejskiego Testu Sprawności Fizycznej. Uwzględniono również pomiary wysokości i masy ciała. Zebrane wyniki opracowano statystycznie.

Na podstawie badań własnych wykazano, iż pod względem parametrów somatycznych (wzrost i waga) i rozwoju motorycznego młodzież wiejska nie ustępuje młodzieży miejskiej.

SUMMARY

The aim of this study was to compare the level of physical fitness in boys aged 14-16 from different social and economical environments (country and town). The research was conducted on 178 pupils from Rudniki (country) and 197 pupils from Knurów (town). The level of physical fitness was established by using European Test of Physical Fitness.

The obtained results show the similar level of fitness in boys from both environments.